

AZ ÉV HALA 2025

Kurta baing

A tavalyi évben is folytatódott a már tizenhatodik alkalommal megrendezett, immár hagyománynak tekinthető választás a Magyar Haltani Társaság részéről: melyik halfaj legyen az Év hala 2025-ben? Hagyományosan három őshonos faj került a választadók elé a szavazáson: az aljzatlakó, a horgászok által csak „paptetűnek” aposztrofált vágó durbincs, a keszegek gyakori képviselője, a dévérkeszeg, vagy a sokak által nem vagy alig ismert, kurta baing legyen a következő évben az Év hala?

Ha már halakról és vizekről van szó: a választás folyamata széles hullámokat keltett — egészen a választási határidő utolsó napjáig. Sokáig alig „hullámozott” a szavazók választása, hiszen csaknem a szavazás végéig a dévérkeszeg látszott befutónak. Aztán „kisebb vihar tört ki” a szavazók körében és az addig biztos harmadik kurta baing néhány óra alatt mindkét vetélytársát megelőzve, váratlanul és hirtelen az érdeklődés közepontjába jutva, a választók véleménye alapján 2025-ben az Év hala címet kapta — a 3586 szavazat 40%-ával!

A dobogósok

A választási listára került szűrös testű *vágó durbincsra* (*Gymnocephalus cernua*) szavazók mintegy 20%-a adta le a voksát. Rossz hírét az is kelti, hogy a kopolyúfedőin hegyes és éles, felmereszthető csonttüskék könnyen megsérthetik az óvatlan ember kezét. Persze a hal védekezésésként használja különös fegyverét. Egyébként mint aljzatlakó, falánk halacska olykor nagyobb tömegben is előfordult a legkülönbözőbb vizekben (a *durbincszóna*, mint önálló halasszint névadója, ami

Kurta baing

(Illusztráció Pintér Károly: Magyarország halai című kötetéből)

a deltatorokolatú folyók alsó szakaszának meglassuló vizében előforduló jelentősebb állományával magyarázható), — valamikor horgászok kifejezett ellenségének számított a sorozatos fals kapások miatt. Napjainkban már igencsak megritkult, amit az is jelez, hogy a „nem fogható” kategóriába került.

A szavazási versenyben második helyre visszakerült *dévérkeszeg* (*Abramis brama*) már jóval ismertebb és kedveltebb a halat ismerők körében. A szavazatok 31%-a erre a halra érkezett. Számos folyó- és állóvizünkben honos, a nagyobb folyóink *dévérzónájának* vezérhala. A hazánkban kifogott legtermetesebb példánya a 7 kg-ot is meghaladta. Az ilyen kapitális példányok ritkák, de a kisebb egyedei gyakori horgászszákmánynak számítanak.

Egykor esőként hullott

Az Év hala, a *kurta baing* (*Leucaspis delineatus*) magyar nevének megfelelően apró termetű, kifejlett korban is alig 5-6 cm-es halacska nemigen kelt feltűnést a vize-

inkben. A legtermetesebb ismert példányok sem haladták meg a 10 cm-t. A legnagyobb méretét lassú növekedése révén csak 4-5 éves korában éri el. Egyik különleges megjelenését az erősen felfelé irányuló szájnnyílása adja, az alsó állkapcsa túlnyúlik a felsőn és egy kampószerű képletben végződik. A szájnnyílás mögött a nagy szem szinte az egész fejet uralja. A szájzug nem éri el a szem elülső vonalát. Az egyik legjellegzetesebb ismérve az oldalon lefutása, amely nem folytonosan húzódik a fej mögöl a faroknyélig, hanem mindössze az első 7-12 pikkelyen látható, aztán megszakad. Erről a sajátos bélyegéről idézzük Herman Ottót (*A magyar halászat könyve*): „Az oldalon a fedél szélétől számítva csak 12-13 pikkelyre terjed, ezután megszakad”. A halcskánk latin fajneve is erre utal (*delineatus* — vonal nélküli). A hátúszója a test felén túl ered, a végére húzott képzeletbeli függőleges metszi a farok alatti úszó kezdetét. A farokúszója mélyen bemetszett: ismét idézzük Herman Ottó könyvéből: „A hátsórényűszó a test hosszúságának épen felében kezdődik; a hasúszószárnyak

A kurta baing kedveli a lassú mozgású vízű csatornákat

▲ A kurta baing kedveli a lassú mozgású vízü csatornákat

◀ Az állóvizek növényzeti mozaikjai is élőhelye

▼ Egykori holtágak is élőhelyét jelenthetik

kissé a hátsörényúszó előtt állanak s hátrahajtva hegyők a huggyóig ér; mely a hátsörényúszó kellő közepe alá esik. A kormányúszó mélyen fecskefark vágású, szárny felei egyformák." A pikkelyek aprók, a testről könnyen leválnak (akárcsak a küsznél — a test hasonlósága miatt sokan ezért is összetévesztik ezzel a fajjal). A hosszanti pikkelysorok száma 40-50 között alakul.

A kurta baing sokféle víztér lakója. Kedveli a lassan mozgó vízü folyókat, csatornákat,

valamint növényzettel részben benőtt állóvizeket. Sajátos élőhelyei a sekélyebb, növényzettel mozaikos vízfoltok, ahol, mint csapathal, nagyobb számban is összeverődik. Különös módon még halastavakban is rendszeresen előkerül, akár nagyobb számban is. A csapatos megjelenése váltott ki egy különleges jelenséget, amiről a Prágai Magyar Hírlap 1934. július 29-i száma tudósít. Az írást változtatás nélkül idézzük, még akkor is, ha tartalmaz számos pontatlanságot (vagy bízvást megjegyezhetjük, kisebb valótlanyságot):

„1934. július 14-én a beregmegyei Tarpa község lakosságát ritka természeti tűnemény riasztotta meg. A község határán hatalmas forgótölcsér száguldott végig, majd megnyíltak az ég csatornái s a súlyos esőcsöpekkel együtt apró halak hullottak alá az égből és borítottak el jókora területeket. A halak közül többen felküldtek a budapesti

halélettani kísérleti intézetbe, amely a vizsgálat alapján megállapította, hogy a csodaesőből származó halak a kurta baikgok (*Leucaspilus delineatus*) fajtájából valók.

Zöldesbarna hátú, ezüstös oldalú és hasú pontyféle az a hal, szívtelen, átlátszó úszókkal, a legnagyobb példányok legfeljebb 8 centiméter nagyságúak. A halak fajtájának megállapításával megoldódik egyúttal származásuk rejtélye is. Az a halfajta Magyarország területén egyedül a Kőrös vízében él, tehát innen került el Tarpára, légvonalban 139 kilométernyi távolságban.

Tudnunk kell még azt is, hogy a baing édesvizek felületén nagy rajokban úszik. Ezzel meg is magyarázódott a tarpai csodaeső rejtélye. Hatalmas forgószélölcsér száguldott a Kőrös vize felett, olyan erejű szélörvény, hogy felkapta, magával sodorta a Kőrös vizén úszkáló baing-rajt és a halak 130 kilométeres ut után az esőcseppekkel együtt hullottak alá a magasból.”

A Búvár folyóirat következő év márciusi száma is megemlékezett erről a nevezetes eseményről:

„Az utóbbi évtizedekben többször megtörtént, hogy az Északkeleti-Kárpátok elővidékén haleső esett, apróbb-nagyobb halak hullottak a magasból. Ezen a területen tudniillik gyakran keletkeznek légtölcsérek, amelyek a kisebb tavacsok, pocsolyák a bennük élő állatokkal együtt a magasba ragadhatják és messzire elvihetik. Legpontosabb adataink a tarpai nagy halesőről vannak (1934. július 14.). Tarpa község közelében 5-6 cm-es halacsok nagy serege hullott a felhőkből alá 800 méter hosszan és ismeretlen szélességű területen. Unger meghatározása szerint a halak a *Leucaspilus delineatus* (kurta baing) példányai voltak”. (Unger Emil zoológus, ichtiológus, akit halkutatóként Herman Ottóval és Vutskits Györgyvel együtt a magyar halkutatás nagyjai között emlegetünk— kiegészítés a cikk szerzőjétől)

Valószínűleg megtörtént a leírt különleges esemény, ami a kurta baing létezését valamilyen szinten megismertette a nagyközönséggel.

A halunk táplálékát a vízfelszíni életmódjából következően a vízre hulló kisebb rovarok (pl.: levéltetvek), a növényeken lévő élő bevonat, valamint fito- és zooplankton jelentik. Viszont apró termete miatt számos ragadozó hal természetes tápláléka is, főként ezek ivadékaiknak.

Noha a növekedése lassú, mégis már akár kétnyarasan ivaréretté válik. Az ikrás alig 100-150 ikráját néhány, apró gyöngysorszerűen a növényekre, illetve a vízben lévő egyéb felületekre rakja. Az ikrákat a teljes kikelésükig gondozza, úszóit mozgatva friss vizet áramoltat a fejlődésben lévő ikrákhoz. Ennek is köszönhető a lerakott kisszámú ikrá, amelyekből jelentős arányban kelnek ki a viszonylag fejlett lárvák. Ezek hamar, alig egy hónap alatt már a fajra jellemző módon kezdenek táplálkozni.

Európában áréájának fő részét képezi a Rajna és a Duna vízrendszere, de elterjedési területe elhúzódik egészen az Urál vonaláig. A kontinens északi részén az utóbbi évtizedekben honosodott meg, akár már inváziószerűen. Betelepítések révén jutott el (pl. csali-halként, élőhal-szállítmányokkal, véletlenszerű behurcolással) számos újabb élőhelyre.

Sokáig még a hazai elterjedése sem volt teljesen ismert. Herman Ottó 1887-ben még ezt írta: „E kis halacska életmódja ez idő szerint még ismeretlen. HECKEL eredetileg Lemberg halaspiacáról írta le; SIEBOLD szerint Németország sok pontján akadtak reá; nálunk a Kőrösből került meg”. (Utóbbi utalást vehette át a tudósító, a halesőről írt cikkében, azaz, hogy hazánkban csak a Kőrösben él.)

Vásárhelyi csaknem egy évszázaddal később (*Magyarország halai írásban és képekben*, 1961) sem sokkal több információt közöl: „Hazai pontos elterjedésének megismerése, tudományos szempontból igen kíváncsú volna.”

Egykor az akvárium dísz, napjainkban védett

A kurta baing tetszetős megjelenésű halacska. A hátoldala barnászöld, olykor egészen sötét. Oldalpikkelyei ezüstösek. Egyes példányai testoldalán olykor csillogóan irizáló acélkék sáv is húzódhat. Mindezek a tulajdonságok, valamint a viszonylag könnyű tarthatósága (viszont az oxigénigénye magas), csapatban élénk mozgása a hidegvízű vagy akár a trópusi akváriumok társhalává tették.

Viszont napjainkban már a klímaváltozás okozta kiszáradási folyamatok, a természetes vizekben egyre inkább elszaporodó betelepült inváziós halak és egyéb kedvezőtlen tényezőkkel magyarázható, hogy — noha hazánkban számos előfordulása vált ismertté — 1993 óta törvényes védelmet élvez a 2025-ben az év halának választott kurta baing!

JUHÁSZ LAJOS